

ENQUÊTE

BETREFFENDE

WERKING EN UITBREIDING

DER WET VAN 19 SEPTEMBER 1874

(STAATSBLOD No. 180)

EN NAAR DEN

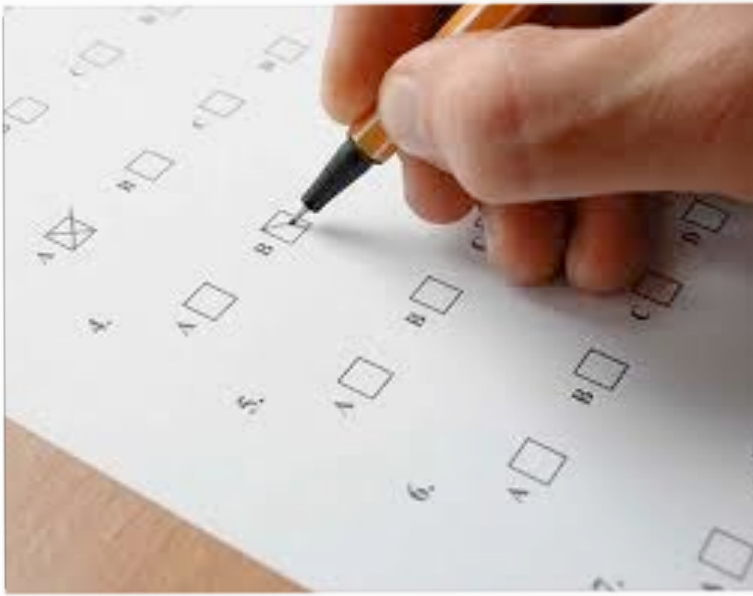
TOESTAND VAN FABRIEKEN EN WERKPLAATSEN

de Heeren VERNIERS VAN DER LOEFF, Voorzitter. GOEMAN BORGESIU8
Onder-Voorzitter. BEELAERTS VAN BLOKLAND. RUYS VAN
BEERENBROEK. HELDT. SMIT. VAN ALPHEN. VAN DER
SLEYDEN en BAHLMANN.

SNEEK
H. PYTTERSEN Tz.

1887

De enquête van 1887

Wat is een enquête?

Men kan onderzoeken welk tv-programma het meest bekeken wordt, welke boeken het meest worden gelezen en welke soep een Nederlander de lekkerste vindt. De onderzoekers die dit soort enquêtes afnemen vind je soms op straat. Zij hebben een lijst met vragen die ze door meerdere personen laten beantwoorden. Wanneer dit niet mogelijk is bellen ze mensen op, of versturen ze de vragenlijsten via mail of post.

Politieke enquête

Ook worden er vaak enquêtes gebruikt binnen de politiek. Deze worden onder andere gebruikt door de Eerste en de Tweede Kamer. Als een minister bijvoorbeeld een nieuwe wet wil maken, moet er eerst onderzocht worden of zo'n wet nodig is en welke voor en nadelen deze kan hebben. Een onderzoekscommissie, welke uit leden van zowel de Eerste als de Tweede Kamer bestaat, leidt de enquête.

De commissie stelt geen vragen aan het volk, maar aan mensen die veel weten over een bepaald onderwerp. Als alle deskundigen aan het woord zijn geweest, geeft de commissie een advies aan de minister en aan de Eerste en de Tweede Kamer.

Natuurlijk worden politieke enquêtes niet alleen gehouden voordat men een wet wil opstellen. Ze worden ook gehouden om de bestaande wetten te controleren, of wanneer er van alles mis is gegaan. Zo kunnen de resultaten van diverse enquêtes van pas komen bij onderzoeken naar de belasting of de gezondheidszorg. In 2011 is er bijvoorbeeld een enquête geweest over de manier waarop de regering de economische crisis van 2008 heeft aangepakt.

De parlementaire enquêtecommissie verhoort een opgeroepene in 2011

De verhoren

Enquête naar de omstandigheden van arbeiders in fabrieken

In 1887 werd er een politieke enquête gehouden naar de werking van de Kinderwet van 1874 en naar de omstandigheden van de arbeiders in de fabriekssteden Tilburg, Amsterdam en Maastricht.

5961. V. Dus het komt u voor, dat de wet van 1874 een weldaad is geweest voor velen?

A. Indien ik mijne meening mag zeggen, dan kan het vaderland den heer Van Houten niet genoeg dankbaar zijn voor het voorstel, dat hij destijds heeft gedaan, waarvan de invoering der wet het gevolg is geweest. Die wet heeft onnoemelijk veel goeds, vooral voor den arbeidenden stand teweeggebracht, in de eerste plaats op stoffelijk gebied. Vroeger heerschte een toestand dien men zich bezwaarlijk nog kan voorstellen. Toen moesten kinderen van 7 en 8 jaren werken, soms ook 's nachts.

Kapelaan Wijnen noemt het Kinderwetje een zegen

Nadat een wetsvoorstel om overmatige arbeid en verwaarlozing van kinderen te beperken door de regering was ingetrokken, besloten elf Tweede Kamerleden een parlementaire enquête naar de toestand in fabrieken en werkplaatsen te houden. Jammer genoeg kon deze enquête wegens ontbinding van de Kamer niet voltooid worden, maar door de verhoren werden wel vele misstanden aan het licht gebracht. De verhoren van de Enquêtecommissie zijn in hun geheel te lezen op: www.dbnl.org/tekst/_arb001jgie02_01/

De enquêtecommissie van 1887

Er werden allerlei mensen verhoord waaronder fabrieksarbeiders, doktoren en zelfs de Regouts. Uit diverse verhoren bleek dat er zich in de fabrieken van Regout nog steeds wantoestanden voordeden. Er werd niet alleen gesproken over kinderarbeid voor 1874 (het jaar waarin de wet tegen kinderarbeid in de fabrieken aangenomen werd), maar ook over de arbeid door de kinderen en vrouwen in de jaren daarna. Men sprak over zware maar vooral ook lange werkdagen en men vertelde dat sommige arbeiders géén een dag vrij hadden. Wanneer ze iets verkeerd hadden gedaan, werd hun loon ingehouden of werden ze naar huis gestuurd.

5522. V. Van uw standpunt, als man van kennis en oordeel, wat is dan uwe meening daaromtrent? Keurt gij het goed, of vindt gij het betreuenswaardig? Begrijpt gij dat er iets tot verbetering moet gedaan worden? Wij wenschen daaromtrent gaarne uwe meening te hooren.

A. Van mijn standpunt als dokter moet ik zeggen, dat de 12jarige leeftijd veel te jong is om de kinderen te dwingen om slavelijken arbeid te verrichten. Er bestaat natuurlijk een groot onderscheid in het werk dat te Maastricht verricht wordt. Ik vind het verschrikkelijk, dat een jongen van 12 jaar nachtwerk moet doen in de glasblazerij, en dagen achtereen van 's avonds 7 tot 's morgens 7 moet werken. De jongens zijn 's morgens zoo af, dat zij zich niet meer op de been kunnen houden overdag. Zij moeten dan gaan slapen, terwijl andere kinderen schreeuwen; zij moeten wakker gemaakt worden om te eten en te drinken en gaan dus even vermoeid weér naar de fabriek als zij er vandaan kwamen. Zij zien er dan ook zoo chétief, zoo mager en miserabel uit, dat het akelig is om aan te zien.

Dr. van Kleef verafschuwt de slopende slavenarbeid

5850. V. Heeft u in uwe praktijk aanleiding gehad om bepaalde observaties te maken over den schadelijken invloed van het te vroeg in de fabriek arbeiden van aankomende jongens en meisjes, kinderen van 12, 13, 14, 15, 16 jaar?

A. Ja, dat is voornamelijk bij glasblazers. Daar heeft men 4 soorten van personen: den souffleur, den carreur, den grooten gamin en den kleinen gamin.

De kleine gamin, de jongste jongen staat met de pijp voor den oven en haalt door eene kleine opening het gloeiende glas er uit en loopt er mede naar den grooten gamin, deze geeft het aan den carreur, die in de hoogte staat, opdat de groote stukken niet op den grond zouden komen, en de souffleur staat onder en snijdt het af. De souffleur is eigenlijk de baas.

5851. V. En naar uwe meening is het werk, waarvan gij ons eene korte beschrijving gegeven hebt, schadelijk voor die aankomende jongens?

A. Zeer zeker; die kinderen zien er allerellendigst en als levende skeletten uit. Daarbij komt, dat zij niet genoegzaam gevoed worden en slechts f 0,25 per dag verdienen.

Dokter Nijst beschrijft het uitputtende werk van Maté

Maté had zelfs gezien dat een van de jongens een pak slaag met een van de moules (zware mallen) kreeg. Veel jongens waren vermagerd en zagen zo zwart als een moor. Doordat veel fabrieksarbeiders zo weinig daglicht zagen, kwam het vaker voor dat wanneer je door Maastrichtse straten liep, mensen met kromme benen zag langslopen. Die kromme benen waren dan meestal het gevolg van een te kort aan calcium en vitamine D uit zonlicht.

Maté was getuige van mishandeling

6762. V. Gebeurde het wel eens, toen gij als jongen op de fabriek werktet, dat die kinderen slaag kregen?

A. Ik heb wel eens gezien dat een jongen, die nog een beetje kleiner dan ik was, met een moule een slag op zijn bakkes kreeg.

Het vervolg van de verhoren

Het werk van de enquêtecommissie werd later voortgezet door een Staatscomissie. Een door minister van Beerenbroek verdedigde wet beperkte in 1890 kinder- en vrouwenarbeid en stelde een onderzoek door de arbeidsinspectie in. De arbeidsinspectie controleerde vervolgens nauwkeurig de naleving van de wetten uit 1874 en 1890. In 1895 volgde ondermeer de Veiligheidswet, die regels bevatte over de veiligheid in fabrieken.

Enquête: Waarom zou je lezen?

Om je een voorbeeld te geven van een enquête volgt er een korte enquête uit het boek 'Waarom zou je lezen?' geschreven door S. Tellegem en J. Catsburg. Ze hebben enquêtes gehouden onder kinderen, want ze wilden onderzoeken waarom kinderen wel of niet lezen.

Wil je bij de volgende drie vragen even met een streepje aangeven hoe vaak je leest? Denk daarbij aan alle mogelijke boeken. Zo kun je o.a kiezen uit leesboeken tot en met hobby- en kookboeken. Schoolboeken mag je niet meerekenen.

1. Hoe vaak lees je een boek in je vrije tijd?

- A. Bijna iedere dag
- B. 1 á 2 keer per week
- C. Alleen of meer keer per maand
- D. Alleen in de vakantie

2. Lees je op het ogenblik een boek?

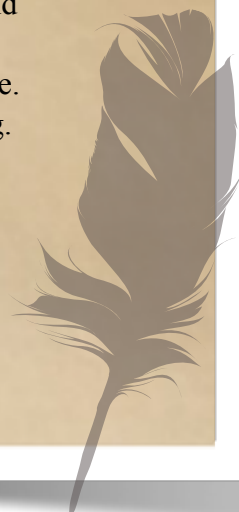
3. Ja/Nee. Zo nee, wanneer heb je voor het laatst een boek gelezen?

- A. Gisteren
- B. Een paar dagen geleden
- C. Afgelopen weekend
- D. Afgelopen maand
- E. In de laatste vakantie.

3. Hoeveel boeken lees je?

- A. 1 Per week
- B. 2 per veertien dagen
- C. 1 per 3 weken
- D. 1 per maand
- E. Minder dan 1 per maand

Dit is het einde van de enquête.
Bedankt voor je medewerking.

Begrijpend lezen opdrachten

A. Wanneer maakt men gebruik van enquêtes? Noem 3 mogelijkheden.

B. Wie maakt meestal gebruik van een politieke enquête en waarom?

C. Wanneer werd er een enquête naar de omstandigheden van de arbeiders in fabrieken gehouden?

D. De werking van welke wet heeft men hiermee gecontroleerd?

E. Heeft het Kinderwetje van Van Houten volgens de enquête van 1887 succes gehad?

F. Kijk eens naar het fragment uit het verhoor van dokter Nijst. Welke van de vier beschreven functies werd door de jongste jongen beoefend?

G. Wat was zijn gemiddelde dagloon?

H. Hoe werden de arbeiders gestraft als ze iets verkeerd hadden gedaan?

I. Welke wet volgde in 1895? Waarom was deze wet zo belangrijk denk je?

Open voor deze opdracht de fotogalerij van les 4 op <http://www.rhcl.nl/page.asp?id=1588>

Bekijk blad A. Na wie werd Maté opgeroepen? Zouden ze elkaar op de gang ontmoet hebben?

Hiernaast zie je fragmenten van een verhoor.

K. Wie wordt er verhoord?

L. In welke fabriek heeft deze persoon gewerkt?

M. Hoe oud was hij toen hij voor het eerst werkte?

N. Overtrad hij de wet toen hij voor het eerst ging werken? Waarom wel / niet?

O. Vertel in je eigen woorden waar de ondervraagde persoon (A) het over heeft.

P. Hiernaast zie je een fragment uit de politieke enquête naar de werking van de kindernet in de fabrieken van Regout in Maastricht. Wie wordt hier ondervraagd?

Verhoor van den heer **M. Everaerts**.

6732. *V.* De **Voorzitter**: Wil mij opgeven uw naam, voornaam, beroep, ouderdom en woonplaats.

A. Mattheus Everaerts, oud 34 jaren, ik heb op het oogenblik een herberg en een handel in steenkolen, maar vroeger was ik werkmán, te Maastricht.

6733. *V.* Hoelang zijt gij in den handel en in uw herberg?

A. Zoo wat vier jaar.

6734. *V.* Wat hebt gij tot uw 30ste jaar gedaan?

A. Werkman geweest.

6735. *V.* Van jongs af aan?

A. Om u te dienen.

6736. *V.* Waar hebt gij gewerkt?

A. Op de glasblazerij van de firma Regout.

6737. *V.* Hoe oud zijt gij begonnen?

A. Met mijn tiende jaar, op een half jaar na weet ik dat zoo niet te zeggen. Daar heb ik gewerkt, dat was een martelwerk, en toen ben ik te huis gekomen op verscheidene plaatsen verbrand. Toen zeide mijn vader: neen, om zoo u te laten slachtofferen, al moest ik broodsgerebrek lijden, gij gaat er niet meer heen. Ik had mij gebrand aan de armen en aan den hiel.

6738. *V.* Op uw tiende jaar zijt gij dus in de fabriek van den heer Regout gekomen, en wel in de glasblazerij.

Hoe lang zijt gij daar geweest totdat uw vader u daar vandaan nam?

A. Zoowat 6 of 7 maanden zal ik daar geweest zijn.

6739. *V.* Dus nog geen vol jaar?

A. Dat geloof ik niet. Ik ben daarna een tijd thuis geweest, en daarna ben ik op de pottenbakkerij van den heer Regout gekomen.

6750. *V.* Waren er veel kinderen met u toen ter tijd of weinig van die kinderen van 10 jaar?

A. Dat was equilibre.

6751. *V.* Waren er veel?

A. Heel veel.

6752. *V.* Waren er naar uw rekening 10 of 12 of meer?

A. Wel een 30, misschien meer.

6753. *V.* Waren dat allen van die kleine jongens?

A. Ja.